

**ВЕРБАЛЬНА АГРЕСІЯ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ:
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ****VERBAL AGGRESSION IN UKRAINIAN – SPEAKING MEDIA DISCOURSE:
LEXICAL-SEMANTIC ASPECT**

Єльнікова Н.І.,

orcid.org/0000-0002-5061-8226

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри гуманітарних дисциплін та українознавства

Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті виявлено, що в умовах гібридної війни та масштабної агресії медіадискурс набуває стратегічного значення, трансформуючись у ключову платформу ідеологічного та психологічного протистояння. На цьому тлі мова функціонує не лише як засіб інформаційної трансляції, але і як потужний інструмент емоційно-оцінного впливу та маніпуляції. Визначено, що дослідження феномену вербальної агресії та медіадискурсу є полідисциплінарним науковим напрямом, який інтенсивно розробляється в сучасній українській і світовій філологічній думці, особливо в контексті глобальних інформаційних викликів і суспільних конфліктів. Закцентовано на тому, що вербальна агресія в українськомовному медіадискурсі характеризується високою лексичною динамічністю і багатоаспектною семантичною розгалуженістю її конститутивних компонентів. Проаналізовано трактування терміна *вербальна агресія* в лінгвістичному, психолінгвістичному та прагматичному аспектах. Установлено, що пейоративна номінація й інвективна лексика формують найбільш експліцитну та функціонально помітну категорію агресивного мовленнєвого інструментарію. Виявлено, що внаслідок дії екстралінгвальних чинників (воєнних і політичних) низка термінів функціонує як політично вмотивовані пейоративи, набуваючи виразного негативного оцінного забарвлення. Підкреслено, що використання зооморфної лексики формує потужний агресивний інструментарій, оскільки ці метафори слугують безпосередньою стратегією приниження опонента та є ключовим механізмом його дегуманізації в дискурсі. Визначено, що лексичні одиниці з мілітарним і травматичним забарвленням конституують характерний і функціонально значущий елемент медіадискурсу, що є прямим наслідком екстралінгвальних чинників в умовах воєнного часу. Виявлено, що в українському медійному дискурсі фіксується інтенсивний процес генерації оказіоналізмів і неологізмів, які функціонують як засоби вербальної агресії завдяки своєму помітному негативно-оцінному смисловому навантаженню.

Ключові слова: вербальна агресія, медіадискурс, лексико-семантичний аспект, інвектива, пейоративна лексика, семантична трансформація, мова ворожнечі.

The article reveals that in condition of the hybrid war and the large-scale aggression, media discourse acquires a strategic importance, transforming into a key platform of ideological and psychological confrontation. Against this background, language functions is not only as a means of information transmission, but also as a powerful tool of emotional and evaluative influence and manipulation. It has been determined that the study of the phenomenon of verbal aggression and media discourse is a multidisciplinary scientific direction that is being intensively developed in the modern Ukrainian and the world philological thought, especially in the context of global information challenges and social conflicts. It is emphasized that verbal aggression in the Ukrainian-speaking media discourse is characterized by high lexical dynamism (mobility) and multifaceted semantic ramification of its constitutive components. The term verbal aggression is interpreted in linguistic, psycholinguistic and pragmatic aspects. It has been established that pejorative nomination and invective vocabulary form the most explicit and functionally noticeable category of aggressive speech tools. It has been revealed that due to the action of extralingual factors (military and political), a number of terms function as politically motivated pejoratives, acquiring a distinct negative evaluative connotation. It is emphasized that the use of zoomorphic vocabulary forms a powerful aggressive toolkit, since these metaphors serve as a direct strategy for humiliating the opponent and are a key mechanism for his dehumanization in discourse. It has been determined that lexical units with military and traumatic connotations constitute a characteristic and functionally significant element of the media discourse, which is a direct consequence of the extralingual factors in wartime conditions. It has been revealed that in Ukrainian media discourse there is an intensive process of generation of occasionalisms and neologisms, which function as means of verbal aggression due to their noticeable negative evaluative semantic load.

Key words: verbal aggression, media discourse, lexical-semantic aspect, invective, pejorative vocabulary, semantic transformation, hate speech.

Постановка проблеми. У контексті гібридної війни та масштабної агресії особливого значення набуває медіадискурс як ключова платформа ідеологічної та психологічної боротьби, де мова стає не лише засобом передання інформації, але й потужним інструментом емоційного впливу та

маніпуляції. Це створює необхідність ретельного аналізу мовних ресурсів, які сприяють загостренню суспільної поляризації та формуванню агресивних моделей комунікації. Хоча вербальну агресію активно досліджують у межах соціолінгвістики та прагматики, її лексико-семантич-

ний аспект у контексті сучасних українськомовних медіа залишається недостатньо розробленим. Це стосується таких платформ, як новинні портали, соціальні мережі, месенджери, Telegram-канали та телебачення. Виникає потреба в систематизації та класифікації лексичних одиниць і семантичних груп, які виступають маркерами агресії, серед яких інвективи, обсценна та пейоративна лексика, заклики до насильства, а також мова ворожнечі (hate speech). Водночас важливо провести аналіз щодо діапазону їхнього використання й інтенсивності у різних жанрах медіадискурсу, що дозволить глибше зрозуміти особливості їхнього функціонування.

Українськомовний медіадискурс вирізняється своєю особливою природою, яка формується під впливом процесів дерусифікації та відродження національної мовної ідентичності. Це спричиняє створення унікального комунікативного простору, де вербальна агресія може виявлятися як внаслідок політичних мотивів, так і бути зумовленою соціокультурними чинниками. Наукова проблема спрямована на філологічний аналіз механізмів лексико-семантичного втілення вербальної агресії в сучасних українських медіа, з урахуванням її функціонального навантаження (маніпулятивного, оцінного, інвективного) і впливу мовних засобів на формування суспільної думки й комунікативної культури в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз феномену вербальної агресії та медіадискурсу являє собою багатогранний науковий напрямок, який активно розвивається в сучасній українській і світовій філологічній думці, особливо з огляду на актуальні виклики глобального інформаційного простору. Фундаментальні теоретичні основи дослідження вербальної агресії базуються на наукових підходах, які розглядають мову як засіб конфлікту, оцінювання та маніпулювання комунікативним простором. Особливу роль у формуванні концепції мовної агресії відіграли напрацювання в галузі теорії мовленнєвих актів, представлені Дж. Остіном і Дж. Серлем [10, 11], а також дослідження інвективної лексики та дисфемізмів, детально розглянуті в роботах С. Форманової, Н. Войцехівської [8, 3]. У контексті української наукової традиції ці аспекти були широко проаналізовані в дослідженнях Л. Ставицької [7], яка акцентувала на функціонуванні лексики зниженого стилістичного рівня й обсценної лексики, що є невід'ємним компонентом агресивного мовлення.

Медіа відіграють важливу роль як платформа для формування і трансляції агресивних наративів,

що привертає значну увагу дослідників. Сучасні наукові студії часто зосереджуються на феномені мови ворожнечі (Hate Speech) і її функціонуванні в контексті політичної комунікації. Українські вчені, серед яких Ф. Бацевич [1], Л. Безугла, Т. Безугла [2], детально дослідили лінгвопрагматичні характеристики медіадискурсу на тлі інформаційних конфліктів, особливу увагу приділяючи стратегіям і тактикам дискредитації опонентів. Крім того, комунікативні стратегії впливу в медіапросторі були предметом аналізу праць таких дослідників, як А. Калита, О. Клименюк, Л. Тараненко [6]. Водночас більшість робіт акцентували увагу на прагматичних і стилістичних аспектах, а також розглядали проблематику російської пропаганди як одну з ключових тем.

Лексико-семантичний аспект вербальної агресії в сучасному українськомовному медіадискурсі залишається фрагментарно дослідженим і недостатньо систематизованим. Хоча окремі наукові праці присвячені вивченню лексики конфлікту (зокрема, праці О. Качмар [4], Н. Кутуза [5], Н. Шульжук [9]), відсутність комплексного підходу до цієї тематики обмежує її загальне розуміння. Бракує чіткого розмежування пейоративної лексики з оцінним забарвленням від прямої інвективи, ураховуючи специфіку її функціонування в контексті медіадискурсу.

Мета дослідження полягає у виявленні та систематизації лексико-семантичних компонентів вербальної агресії в сучасному українськомовному медіадискурсі, здійсненні їхнього функціонального аналізу та визначенні специфіки їхнього використання як інструменту впливу та маніпуляції в різних типах медіаконтенту, особливо в умовах інформаційного протистояння.

Виклад основного матеріалу. Вербальна агресія в українськомовному медіадискурсі вирізняється значною лексичною мобільністю та багатоплановістю семантичних компонентів. Така особливість є результатом складної політичної і воєнної ситуації, що визначає характер комунікаційного простору. На відміну від побутових конфліктів та інвективної риторики, лексика з ознаками агресивності в медіа становить усвідомлену прагматичну стратегію, спрямовану на дискредитацію опонентів, поляризацію суспільства та формування стереотипізованого негативного іміджу таких категорій, як *ворог*, *зрадник* чи *некомпетентний діяч*. Вербальна агресія належить до міждисциплінарних категорій, що має багатоаспектну природу, яка варіюється залежно від напрямку дослідження в конкретній галузі науки. У контексті нашого аналізу, спрямованого

на дослідження лексико-семантичних характеристик агресії в українськомовному медіадискурсі, особливо важливим є розмежування та взаємне співвіднесення підходів, розроблених у сфері лінгвістики, психолінгвістики та прагматики. Уважаємо значним аналіз Н. Войцехівської, яка виявляє взаємозв'язок між вербальною агресією та її багатогранним впливом на комунікативні процеси та соціальну взаємодію з «прагненням одного мовця задовольнити власну інтенцію на тлі протесту з боку іншого учасника» [3, с. 8].

Із точки зору лінгвістів, вербальна агресія оцінюється як сукупність мовних засобів, свідомо спрямованих на порушення комунікативних та етичних норм мови задля досягнення негативного впливу. О. Качмар інтерпретує вербальну агресію як деструктивну форму мовленнєвої поведінки, що має чітко виражений конфліктогенний потенціал, зазначаючи що в її сутнісній основі «лежить установка на суб'єктно-об'єктний тип спілкування й негативізуючий вплив на адресата» [4, с. 55]. Науковиця С. Форманова дотримується позиції, згідно з якою вербальна агресія концептуально тотожна інвективі, пропонуючи, відповідно, таке дефінітивне окреслення: «вербально виражене ставлення адресанта до адресата, яке має на меті різке звинувачення, осуд з метою образити, принизити й зганьбити опонента та дискредитувати його» [8, с. 122]. Особливу увагу мовознавці приділяють системному рівню мови, досліджуючи на лексичному рівні інвективну лексику, пейоративи, обценну лексику та дисфемізми, які використовують замість табуйованих понять. Лінгвісти, зокрема Л. Ставицька, займаючись вивченням генезису, структури та класифікації цих мовних одиниць, розглядала їх як готові знаки з агресивним семантичним навантаженням, підкреслюючи, що «лайка та інвектива виражають лише негативне ставлення мовця до об'єкта оцінки чи адресата, і вони інтенційно спрямовуються на те, щоб образити останнього» [7, с. 22]. Отже, поняття вербальної агресії фокусується на формі та семантиці мовних одиниць із негативним, конфліктним, образливим або зневажливим забарвленням.

Психолінгвістика зосереджується не на аналізі мовного матеріалу як такого, а на вивченні свідомості мовця та процесів, що зумовлюють виникнення агресивних висловлювань. У цьому аспекті вербальна агресія розглядається як мовленнєва дія, спрямована на нанесення психологічної шкоди, приниження гідності або вплив на поведінку адресата, навіть проти його волі. Вона виступає зовнішнім виявом внутрішнього емоцій-

ного і психологічного стану мовця, такого як гнів, ворожість чи роздратування. Н. Кутуза акцентує увагу на високому маніпулятивному потенціалі вербальної агресії, розглядаючи її як прагматичний інструмент цілеспрямованого впливу на свідомість адресата, яка «миттєво “вмикає” потрібні емоції та реакції, й при чому швидко розповсюджується в мережевому дискурсі», «дає змогу активізувати негативні емоції» і, «діючи за принципом медіавірусного зараження, маніпулює масами» [5, с. 17]. Особливу увагу науковці приділяють способам внесення агресивно забарвлених мовних одиниць, зокрема медійних ярликів, у колективну мовну свідомість. Це сприяє формуванню стійких негативних стереотипів, подібних до образу ворога. З огляду на це вивчення механізмів впливу агресивної лексики є важливим для осмислення ролі медіадискурсу, адже подібна лексика виступає сильним психологічним тригером. Учені акцентують увагу й на тому, наскільки адресати спроможні ідентифікувати певні висловлювання як агресивні. Це значною мірою залежить від їхніх фонових знань, емоційного стану та контексту комунікації. Отже, психолінгвістика трактує вербальну агресію як психологічний феномен, що знаходить своє відображення та реалізацію у мовленнєвій діяльності.

Прагматика як наука досліджує, функціонування мови в соціальних контекстах, зокрема акцентуючи увагу на її впливі під час комунікації. Вербальна агресія трактується як руйнівний мовленнєвий акт або стратегія, що має на меті порушити принцип кооперації та спрямована на досягнення некооперативних цілей. Теорія мовленнєвих актів, започаткована англійським філософом і логіком Дж. Остіном у знаковій праці «How to do things with words» (1962), стала методологічною основою для вивчення вербальної комунікації як тріади функціонально взаємопов'язаних компонентів: інтенції (мовленнєвого наміру), власне мовленнєвого акту та реалізованої мовленнєвої структури (висловлення/тексту) [10]. Дж. Остін розглядав мову як інструктивне знаряддя досягнення комунікативної мети, а мовлення – як інструмент реалізації інтенції (наміру) мовця в процесі мовленнєвої дії. На основі цього функціонального підходу вчений виокремив три конститутивні складові мовленнєвого акту: локуцію, ілокуцію та перлокуцію. Дослідження ілокутивної сили висловлення, що відображає намір мовця, стало підґрунтям для Дж. Серля у створенні класичної типології мовленнєвих актів. Ця модель охоплює п'ять основних класів: репрезентативи, директиви, комісиви, експресиви та

декларативи [11, с. 10]. Аспект агресії дослідники розглядають через призму інвективних, погрозових, образливих чи звинувачувальних висловлювань. У цьому контексті особливу роль відіграє перлокутивний ефект, тобто реальний вплив сказаного на внутрішні переживання та поведінкові реакції адресата. Вербальна агресія є конститутивним компонентом широких конфліктогенних та дискредитаційних комунікативних стратегій, включно з феноменом «мови ворожнечі» (hate speech). Сутнісною спрямованістю цих стратегій є дестабілізація міжособистісних чи суспільних відносин та ескалація соціальної напруги. Прагматична кваліфікація висловлення як агресивного значною мірою детермінована його соціальним, політичним і культурним контекстом. Особливо це виявляється у медіадискурсі воєнного часу, де навіть первісно нейтральні лексичні одиниці здатні набувати вираженого агресивного прагматичного потенціалу залежно від комунікативної ситуації. Отже, у межах прагмалінгвістики вербальну агресію необхідно трактувати як специфічний мовленнєвий акт, оцінка якого здійснюється через призму його інтенції (мети) та перлокутивного ефекту (впливу) у процесі суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Пейоративна номінація й інвективна лексика становлять одну з найвиразніших і безпосередніх категорій. До її складу входять інвективи прямої дії, до яких належать традиційні образи та лайливі вирази, часто зазнають трансформацій в офіційних засобах масової інформації. Їх замінюють більш нейтральними евфемізмами або графічно модифікують, використовуючи спеціальні символи. Як зауважує Л. Ставицька, ці інвективи, попри такі зміни, не зменшують свій агресивний семантичний потенціал, але формально уникають цензури [7]. Наприклад, «Дно. Жебрак гидкий. Фууу» (Facebook, 15.02.2025) (*тут і в усіх наведених далі прикладах збережені авторська орфографія та пунктуація – Н. С.*). На перший погляд, цей коментар є зразком прямої, хоч і розчленованої, вербальної агресії. Однак евфемізація тут відбувається не на рівні заміни грубої ненормативної лайки (обсценної лексики), а на рівні вибору слів та їхньої синтаксичної структури для уникнення прямого, юридично визначеного приниження честі та гідності, яке могло б призвести до позову. Евфемізація полягає в заміщенні чи уникненні найгрубіших, табуйованих слів за допомогою соціально-оцінних пейоративів. Слово *дно* функціонує як метафоричний пейоратив і є евфемізмом для позначення крайнього ступеня морального чи соціального занепаду. Замість прямої, грубої

образи чи лайки, яка б порушувала етичні норми ЗМІ, використовується стилістично знижена, але формально допустима лексема, прагматична функція якої – абсолютна дискредитація об'єкта. Хоча словосполучення *жебрак гидкий* є крайньою формою інвективної номінації, воно складається з двох слів, які формально не є обсценною лексикою, адже *жебрак* – це соціально-маркований термін, який застосовують не в буквальному значенні (людина, що просить милостиню), а для соціальної стигматизації та приниження гідності, *гидкий* – це емоційно-оцінний прикметник, який підсилює пейоратив. Отже, автор висловлювання обирає формально прийнятну лексику для вираження максимально сильної агресії, що є евфемізацією грубої лайки через використання стилістично знижених оцінних номінацій.

Політично вмотивовані пейоративи – терміни, які під впливом воєнних і політичних обставин зазнали значної трансформації, набувши негативного забарвлення. Слова, які раніше могли мати нейтральний чи буденний характер, стали носіями гострої політичної оцінки. Такі лексеми, як *сепар*, *ватник*, *колаборант*, дедалі більше асоціюються із засудженням, критикою або неприйняттям, відображаючи напруження, викликане сучасними конфліктами. Ця зміна у семантиці демонструє, як мова адаптується до соціальної динаміки, стаючи інструментом вираження політичної позиції чи протесту: «Уся його «патріотична» риторика була лише ширмою. Звичайний колаборант і мерзотник, якому немає місця в нашій країні. Слава СБУ! 😊» (Telegram, 06.07.2025). Ключову роль у реалізації агресії відіграють лексичні одиниці з вираженою негативною оцінкою: *колаборант* – політично вмотивований пейоратив із найвищим ступенем негативного забарвлення. Його семантика, яка у мирний час могла б бути історико-політичною, під впливом повномасштабної агресії зазнала значної трансформації. Слово стало не просто терміном, а гострим інвективним ярликом, що автоматично означає державну зраду, злочинність і моральний занепад. Прагматично цей термін функціонує як засіб соціальної стигматизації та виключення особи із соціуму (*немає місця в нашій країні*). *Мерзотник* – універсальний морально-етичний пейоратив із максимальною силою негативною оцінки. У поєднанні з *колаборантом* він посилює агресивну інтенцію, переносючи акцент зі злочину (*зрада*) на моральні якості особистості (*мерзенність*). Це створює подвійну дискредитацію – політичну й етичну. Вербальна агресія тут реалізується через дві послідовні комунікативні

стратегії: дискредитацію – речення починається з нівелювання позитивного образу (зниження конотації слова «патріотична» через лапки та ширма) і засудження – пряме навішування агресивного ярлика (*Звичайний колаборант і мерзотник*) є перлокутивним актом, спрямованим на те, щоб викликати в аудиторії гнів, зневагу та заклик до покарання. Заклик *Слава СБУ!* є комісивним або експресивним мовленнєвим актом, який виконує функцію емоційної мобілізації та поляризації. Він чітко розмежовує світ на *своїх* (які підтримують спецслужби та засуджують) і *чужих* (колаборант). Емодзі 😡 (гнів), як невербальний засіб, дублює та підсилює агресивну інтенцію тексту, підтверджуючи емоційну насиченість висловлювання. Отже, у цьому коментарі політично вмотивовані пейоративи є ключовим лексико-семантичним інструментом для реалізації потужної конфліктогенної та дискредитаційної стратегії.

Анімалістичні та зооморфні метафори слугують ефективним інструментом для вираження агресії через використання назв тварин із метою приниження опонента, що, своєю чергою, сприяє дегуманізації об'єкта конфлікту. Л. Ставицька зазначає, що «анімалістична метафора, попри її універсальність, зберігає високу ефективність у процесі психологічного впливу на масову аудиторію та формуванні відповідного ставлення до певних груп чи осіб» [7, с. 48]. Так, коментар «*Сцикливий хряк*» (Facebook, 10.04.2025) є класичним прикладом вербальної агресії, що реалізується через зооморфну метафору і має чітку дискредитаційну інтенцію. Номінація *хряк* позначає некастрованого самця свині, що в переносному вживанні асоціюється з неохайністю, брудом, ненажерливістю, грубістю, фізичною масивністю, низьким інтелектом або відсутністю витонченості. В агресивному дискурсі *хряк* використовується як пейоратив-інвектива, що замінює пряму образу, але зберігає її гостроту через викликані негативні асоціації. Агресивний ефект інвективної номінації посилюється за допомогою епітета *сцикливий* – прикметника, що позначає боязкість, полохливість, малодушність або боягузтво. Його стилістична зниженість і близькість до просторіччя надає вислову додаткового емоційного та зневажливого забарвлення. Семантичне поєднання фізичної непривабливості/грубості *хряк* із морально-психологічною слабкістю *сцикливий* створює комплексну, глибоку образу. Об'єкт агресії звинувачується одночасно в низьких моральних якостях і фізичній/соціальній неприйнятності. Прагматично вислів *сцикливий хряк* виконує функцію сильної дискредитації та емоційного

впливу на адресата й аудиторію, який приносить гідність об'єкта шляхом його зооморфізації, засуджує його поведінку (боягузтво) за допомогою пейоративного епітета, мобілізує аудиторію до спільної негативної оцінки. Отже, зооморфна метафора тут стає ключовим лексико-семантичним інструментом агресії, що дозволяє швидко та емоційно ефективно дегуманізувати опонента.

Лексика з мілітарним і травматичним забарвленням є характерним елементом медіадискурсу в умовах воєнного часу. До цього пласта належать мовні одиниці та фразеологізми, що походять із військового лексикону або мають смислові зв'язки із темою війни. Вони активно застосовуються для опису політичних і соціальних процесів, надаючи їм відтінку конфліктності та створюючи образ *війни* в ширшому, метафоричному контексті. Уживання термінів, таких як *розстріляти*, *знищити*, *ліквідувати*, у переносному, метафоричному значенні, а не в прямому військовому контексті (наприклад, вислови на кшталт *знищити корупцію* чи *розстріляти ідею*), сприяє формуванню агресивного дискурсу та посилює емоційне напруження в обговореннях. Так, речення «*Коли вже дозволять таких відстрілювати прямо на місці?*» (Instagram, 12.02.2025) є яскравим прикладом використання лексики війни та насильства для вираження соціальної чи політичної агресії, що є характерним елементом медіадискурсу в умовах воєнного часу. Ключовим елементом агресії тут є дієслово *відстрілювати* – термін, що належить до мілітарної лексики або лексики полювання, його пряма семантика пов'язана з насильницьким, летальним припиненням життя за допомогою вогнепальної зброї. У цьому контексті слово *відстрілювати* використовується метафорично (або, точніше, як семантичний трансфер) для позначення бажання жорстокої та негайної розправи над певною групою людей (*таких*). Це є експлуатацією травматичної семантики війни, що переносить нормалізоване насильство військових дій у сферу внутрішнього соціального конфлікту, підсилюючи його деструктивний потенціал. Це не є прямою загрозою, а риторичним питанням, що виконує функцію вираження крайнього обурення й агресивної інтенції. Воно не стільки запитує про дозвіл, скільки висловлює бажання здійснити насильницький акт. Використання такої лексики створює ефект легітимізації насильства щодо групи *таких* (які, ймовірно, є колаборантами, зрадниками чи ворогами) і сприяє ескалації соціальної напруги. Замість заклику до законного судового процесу, висловлюється заклик до самосуду – *виконання*

виразу на місці. Отже, у цьому вислові лексика з мілітарним забарвленням виконує ключову роль у вербальній агресії, перетворюючи мовленнєвий акт на потужний засіб емоційного маніпулювання та пропаганди насильницьких рішень.

Вербальна агресія в медіа виконує низку важливих прагматичних функцій, які впливають на формування суспільної думки та сприяють визначенню когнітивних позицій аудиторії. Однією з таких функцій є функція поляризації, або бінаризації, яка передбачає чітке розмежування соціального чи культурного простору на дві протилежні категорії: *свої* (ті, хто уособлює істину або патріотизм) і *чужі* (особи, що сприймаються як вороги чи агенти чужого впливу). У цьому контексті агресивна лексика слугує засобом лінгвістичної ідентифікації, функціонуючи як маркер належності до категорії *чужих*, і водночас легітимізує подальший процес вербального нападу на цю групу.

Висновки й перспективи дослідження. Проведене дослідження встановило, що вербальну агресію можна виявляти не лише за допомогою прямої інвективної лексики, але й через складну систему пейоративної номінації, що охо-

плює політично зумовлені неологізми й оказіоналізми, які формують нові шляхи для реалізації агресивного мовлення. Одним із ключових механізмів агресивної комунікації виступає семантична деривація, яка реалізується через перенесення значень нейтральної або військової лексики в контекст політичної критики, формуючи в такий спосіб стійкий агресивний фон у дискурсі. Лексичні одиниці з агресивною семантикою відіграють значну прагматичну роль у медіадискурсі, спрямовану на поляризацію суспільних настроїв та емоційну мобілізацію аудиторії. Ці мовні елементи функціонують як своєрідні лінгвістичні маркери розмежування *свій-чужий*, що є фундаментальною тактикою в контексті інформаційних протистоянь. Аналізовані матеріали здебільшого характеризуються прихованою агресією, реалізованою через метафоричне забарвлення висловлювань і вживання евфемістичних конструкцій. Перспективи роботи вбачаємо в детальному дослідженні комунікативних стратегій і тактик, що реалізуються виявленою агресивною лексикою, зокрема, аналізу механізмів імпліцитної агресії та мовної маніпуляції на різних медіаплатформах (Telegram-канали, YouTube-коментарі).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.
2. Безугла Л. Р., Безугла Т. А. Функції мови у лінгвопрагматичній моделі рекламного дискурсу. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2021. № 92. С. 7–15.
3. Войцехівська Н. К. Конфліктний дискурс в українській художній літературі: структурний, семантичний, комунікативний і лінгвокогнітивний аспекти : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01. Київ, 2019. 34 с.
4. Качмар О. В. Вербальна агресія та шляхи її подолання. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 12. С. 55–57.
5. Кутуза Н. В. Маніпулятивна функція лінгвоагресивів у мережевому дискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Київ : Видавничий дім «Гельветика». 2023. Т. 34 (73). № 4. С. 14–18.
6. Маніпуляція в мовленнєвій комунікації : монографія / А. А. Калита, О. В. Клименюк, Л. І. Тараненко. К.: Тропеа, 2024. 184 с.
7. Ставицька Л. Українська мова без табу = Ukrainian Without Taboos : слов. нецензур. лексики та її відповідників : обценізм, евфемізм, сексуалізм. Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, НАН України, Ін-т укр. мови. Київ: Критика, 2008. 454 с.
8. Форманова С. В. Інвектива в сучасних інтернет-виданнях. *Молодий вчений*. 2018. №9.1 (61.1). С. 121–124.
9. Шульжук Н. В. Комунікативно-прагматичні виміри конфлікту як результату мовленнєвої агресії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. «Філологія». 2022. Вип. 13(81). С. 346–350.
10. Austin, John L. : How to do things with words. 2. rev. ed., repr. Cambridge, Mass. : Harvard Univ. Press, 2005. 168 s.
11. Searle J. R. A Classification of Illocutionary Acts. *Language in Society* 5, 1976. P. 1–23.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025